

מי לא נתן את ההוראה?

משה דיין ענייני עזומח

אחד מהם. גם אחרי מילחמת ששת הימים, התנגד דיין. אז הוא היה כמלוא זמרו, כשהערצת הציבור כלפיו במקרה שחי קים. הוא פחד שפירסום הפרשה יפגע בתעוצה זו והשיחרור שלנו היווה לגבינו סכנה.

פרשת סיפוח הסיפרייה האמריקאית ור תפיסת הרשת הישראלית במצריים תפחה, והסכה פרשה מסעירה רק משום שכל אחד מהמעורבים בה הטיל את האחריות לה על האחר, ובגלל מערכת היחסים הפור ליטית בין ראשי המדינה בתקופה שבה התפוצצה. אילו קם מישהו ואמר: "אני אחראי למחדל. אני אחראי לרעיון האווילי ולטיפול הכושל במיבצע." היתה הפרשה מסתיימת בתוך המערכת הביטחונית אי ממשרתו, אך בוודאי לא היתה הופכת לפרשת לבון המפורסמת, בה שלט השקי רים, היוזמים וההדחות לעדויות שקר.

אלם בעוד דיעותיהם שונות וחלוקות לגבי הפרשה עצמה, אין הם מהססים כלל כאשר הם מבקשים להשיב על השאלה מי, לדעתם, לא נתן, משך 11 שנים, את ההוראה לפעול למען שיחרורם. מי היה אחראי לכך שהם נמקו בכלא משך כל השנים הללו. התשובה שאותה לא היו מוכנים למסור בטלוויזיה, אולם בפני ידי דיהם הקרובים הם אומרים אותה בפה מלא. היא: "משה דיין."

הפקרה מטעמים פוליטיים

היו מיספר הודמוניות שבהן אפשר היה לקוות לשחרר את ארבעת נידוני קאהיר. ההודמונות הראשונה נקרתה מייד אחרי מיבצע-קדש, עת היו בידי ישראל שבויים מצריים רבים, ביניהם קצינים בכירים, אשר מצריים רצתה בהחרתם. בין הקצינים היה אף אב בית-הדין במיש-פטס של הנידונים ומי שהיה אחראי-כך מושל עזה, הגנרל דיגורי.

הודמונות אחרת נקרתה אחרי מילחמת ששת הימים, עת היו שוב בידי ישראל שבויים רבים. בין שני תאריכים אלה, בטוחים הארבעה, היו עוד הודמוניות, אולם כאנטי-ביטחון לשעבר אין הם מוכנים להרחיב עליהן את הדיבור, גם תיום. לדיבריהם, התנגד משה דיין לשיחרורם משך כל אותן שנים. דיין עצמו לא הסכים להגיב השבוע על הפרשה, ולכן אי-אפשר לדעת מהי האמת שלו בעניין זה. אך לנידוני קאהיר יש הסבר לשאלה מדוע התנגד משה דיין לשיחרורם: "אחרי רי מיבצע-קדש, העניין עוד היה טרי ודיין לא רצה שהוא יתגלה" הסביר השבוע

לשיחרורו. שאר השלושה שוחררו מאוחר יותר. "כשהודיעו לנו כי עומדים לשחרר אותנו, חשבתי שיקחו אותנו לתעלת סואץ, יעבירו אותנו את המים ונהיה בישראל."

מאת יוסי ינאי

סיפרה השבוע מרסל ניניו, אך השבויים הוטסו לארץ דרך זינבה. שמונה שנים אחרי שיחרורם, יש לכל אחד מהארבעה דיעה משלו לגבי נסיבות העסקה-הביש, סיפוח המוסדות האמריקאיים בקאהיר, תפיסתם, ולגבי זהותם של האחראים לאסון זה.

מרסל זוקפת אצבע מאשימה כלפי מי שהיה או ראש אמ"ן והיום תעשיין, בנימין גיבלי, ולעברו של מי שהיה שר-הביטחון, סינחס לבון, השוכב כיום חולה בסנטר-ריום. "מי שהפעיל את אברי אלעד היה גיבלי ומי שהיה שר הביטחון היה לבון," אמרה.

פיליס נתנון לא השתתף בשידור המפורסם בטלוויזיה ביום השישי האחרון

ויקטור לוי מבקש שיגינו לו לנפשו. "אני רוצה שקט, ושלא יחזרו אלי סיוסי הלילה," אמר לוי השבוע לידיד שלו, ואילו רוברט ("רובי") דסה, העובד ככתב בטלוויזיה הערבית, אמר: "הרעיון של העסקה-הביש היה רעיון טוב, וכל מי שהכיר את האווירה במצריים באותם ימים יסכים אתי. אני מוכן לחזור על זה שוב, אם אשלה."

ב-1967 נוסחה פנייה ישראלית רמת דרג לשילטונות קהיר לשיחרור אסירי קהיר, הפנייה התחשבה ברגישות המיר חדת של שילטונות קהיר וניסוחה הסופי נשקל היטב. נוסח הפנייה אושר סופית.

האחראי: משה דיין!

היה זה עוד לפני ששוחררו השבויים המצריים שהיו בידי ישראל אחרי מילחמת ששת הימים, ולאחר ששליח מיר חד, לא ישראלי, העביר פנייה ישראלית לשילטונות קהיר.

הודשים מיספר לאחר-מכן שוחררו הארבעה שילטונות הכלא הודיעו להם לפתע כי הם פצועים. "אנחנו משחררים אותכם על תקן של פצועים, ולא תמורת שום טובות מ ישראל," הסביר להם הסגל הרפואי אי של בית-הסוהר בו ישבו. הראשון ששוחרר היה ויקטור לוי, שני דון למאסר-עולם. ללוי היה דרכון יווגי, מה שהקל על סידור הנסיעות הפורמאליים

קבורים בקאהיר

כצורת הסיפור ה"דמויוני" "פרשת אלכסיס"

היה צורך לספר את הדברים בסיפור דמויוני, המתי רחש כניכול בתודכיה, מכיוון שהטענה היחידה של הצני וורה להצדקת איסור הפירסום של כל רמז על העסק הביש היתה שהפירסום יעמיד את שילטונות מצריים במצב שבו לא יוכלו לשחרר את הנידונים, מטעמי יוקרה. זוהי, אולי, הסיבה העיקרית שביגלה היו כל המערבים מעוניינים באי-שיחרור הנידונים. שהרי עם שית רורם ובוואם לישראל, נעלמו כל הסיבות והתירוצים לאיסור פירסום הפרשה.

ואלה טענותיו של אברי:

● הוא לא רצה לקבל על עצמו את חפ"י קיד על הפעולה, שנראתה לו מראש מפוכנת ואווילית. הוא הסכים תחת לחץ, אך בתנאי שיימסרו לו מראש דרכונים מזוייפים עבור כל אנשי הרשת. הוכחח לו שהדרכונים ימסרו לידיו — אך ההכבחה לא קויימה מעולם.

● הוא דרש לא לשתף את הד"ר מרוק בפעולה, מפני שזה התנגד לה בחריפות. בקשתו לעכב את מרוק באירופה נדחתה, ומרוק הופיע במצריים ערב הפעולה, פעל כסגנו.

● אחרי שנתפס נתנון בפתח קולנוע ריו, היתה לאברי שחזת למכור את מכונתו ולהסתלק בדרך הישירה. נתיבה-הנסיגה דרך הגבול הסודאני נראה לו מסוכן מדי, ולכן בחר בסיסה לאירופה.

● העבירה הביטחונית, שביגלה נשפט עלידי הלוי לתקופת-מאסר ארוכה (החזקת מיסמכים צבאיים סודיים), סוברקה וזויימה על-ידי שירותי-הביטחון הישראליים, כדי לסתום את פיו.

מצריים ביוני 1954 היתה: מדוע לא חודצו חברי הרשת, אחרי שפידים נתנון נזכר עדי ודי המשיטרה המצרית?

רשת-ריגול הגוזה מינה את כל המכשירים למיקרה מעין זה: דרכונים מזוייפים, דרך-בריחה מאורגנת מראש, שיטת-קשר לאזהרת כל המעורבים.

שום דבר כזה לא קרה במיקרה זה. לא היו דרכונים מוכנים, לא היתה דרך-נסיגה לחברי הרשת.

ורנוע מכל: איש לא הזהיר אותם, אחרי שהמישטרה המצרית כבר עתה על עיקבי תיחם, וכשעוד היתה להם שחזת להסתלק.

לעומת זאת הצליח להסתלק מפקדי-הפעולה הישראלי, אברי. הוא לא עשה זאת בנתיבה-הנסיגה שהוכן מראש לכך, דרך סודאן, אלא דווקא בדרך הפשוטה ביותר, במטוס לאירופה.

אנשי-הרשת הממורמרים האשימו השבוע במחדל זה באופן כללי את המוסדות האחראיים בישראל. אך למקור רבים לעניין, היתה לשאלות אלה משמעות מפורטת יותר. קיימות גירסות שונות לגבי מה שהתרחש באותם שעות וימים גורליים.

אברי עצמו העביר אלי את גירסתו עוד מבין כותלי בית-הסוהר, כשהצלחנו ליצור בינינו קשר סודי. היא עזרה לי לחבר את הדויז הגדול הראשון על הפרשה,

(המשך מעמוד 19)
נגדים בתוקף לשיחרור אסירי קאהיר — וידי קצרה מלהושיע.

אגב, טענה דומה מאוד, מנוסחת כמעט באותן המילים, השמיע גמאל עבד-אל-נאצר כאשר אנשי השמאל במחלת הפל"ע ביקשו ממנו לשחרר מן הכלא את הקומוניסטים המצריים, שנמקו שם במשך שנים. גם אז אמר השליט המצרי: "מה הטעם? אני אשחרר אותם, ושרותי-הביטחון יאסרו אותם שוב."

כיום ברור לי שנשיא מצריים פשוט הבין שאסירי-העסקה-הביש מחזוים אוצר, שניתן לי מכרו ביוקר בשעת-יכושר מתאימה. ואכן, הוא הניח אותם על כתיחמאזניים בעת חילופי-השבויים ב-1968, אחרי מילחמת ששת הימים, כאשר תמורת כל שבוי ישראלי הוחלפו מאות שבויים מצריים.

גידסתו של אברי

ה שבוע התעוררה נקודה אחרת, המעניינת את כל מי שהיה מעורב בחקירת קורות עסקה-הביש המקורי. אחת הנקודות הפתומות ביותר באירועי